

Dit profiel dient gelezen, geïnterpreteerd en gebruikt te worden in combinatie met de leeswijzer, waarin de noodzakelijke uitleg van de verschillende paragrafen vermeld is.

Scholekster (*Haematopus ostralegus*) A130

1. Status

Niet in Bijlage I genoemde en geregeld voorkomende trekvogel zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn. Voor Natura 2000 relevant als niet-broedvogel.

2. Kenschets

Beschrijving: De scholekster broedt voornamelijk langs de kusten van de gematigde en subarctische klimaatszones in Europa en Azië. Lokaal broedt de scholekster soms ook op grotere afstand van de kust. In de winter treft men scholeksters alleen langs kusten aan, vooral in wadgebieden en in estuaria maar ook langs rotskusten. De belangrijkste overwinteringsgebieden van de scholekster liggen in Noordwest-Europa, maar kleine populaties overwinteren in West-Afrika, langs de Rode Zee en de Arabische Golf, in India en China en in het Verre Oosten.

Relatief belang binnen Europa: De staat van instandhouding van de scholeksterpopulatie in de Europese Unie is volgens 'BirdLife' gunstig. Het merendeel van de Europese kusten dient als broedgebied en, behalve in het noorden, ook als overwinteringsgebied voor de ondersoort *Haematopus ostralegus ostralegus*.¹⁶ Deze ondersoort overwintert in West-Europa en West-Afrika met een geschatte populatie van 1.020.000 vogels. Hiervan verblijft 25 % in Nederland.

3. Ecologische vereisten

Leefgebied: Buiten de broedtijd is de scholekster gebonden aan wadgebieden en estuaria. In ons land is de soort dan vrijwel uitsluitend in de Waddenzee, de Noordzeekustzone en het Deltagebied aanwezig. De meeste scholeksters foerageren gewoonlijk bij eb op droogvallende platen in het intergetijdengebied. Bij vloed concentreren ze zich dan in grote groepen op speciale hoogwatervluchtplaatsen. Doorgaans zijn dit hooggelegen zandplaten, stranden, strandvlaktes, schorren en kwelders, soms ook havenhoofden of dijktafsluitingen. De scholekster wacht het zakken van het water bij voorkeur af op schaars begroeide of onbegroeide terreinen en mijdt locaties met frequente verstoring. Bij stormvloed overblijven scholeksters ook binnendijs op kort grasland of vrijwel kale akkers. Scholeksters zoeken hun voedsel vooral op minder slijkgrijze wadplaten. De hoogste dichtheden van scholeksters worden aangetroffen op mossel- en kokkelbanken. Individuele verschillen in keuzes van voedselgebieden ontstaan op grond van dominantie van de individuele vogels. Scholeksters zijn bovendien plaatsgetrouw ten aanzien van voedsel- en rustgebieden en individuele scholeksters leven in een relatief klein gebied. Scholeksters die hun voedselgebieden verlaten als gevolg van verstoring, een koude-inval of om andere redenen kunnen dus niet op voorhand terecht in gebieden waar al andere scholeksters aanwezig zijn. Hoogwatervluchtplaatsen en voedselgebieden van de scholeksters liggen doorgaans hooguit enkele kilometers van elkaar verwijderd.

Voedsel: De scholekster voedt zich vooral met schelpdieren. Favoriete prooien zijn mosselen en kokkels. Alternatieve prooidiersoorten zijn wadpieren, zeeduizendpoten, krabben en verschillende soorten andere tweekleppige schelpdieren, zoals nonnetjes, strandgapers en mesheften. Binnendijs maken ook regenwormen, emelten en andere ongewervelde bodemdieren onderdeel uit van hun dieet.

¹⁶ In Griekenland overwintert ook *H. o. longipes*, die broedt in centraal Rusland.

Rust: Zowel op hoogwatervluchtplaatsen als in voedselgebieden zijn de scholeksters gevoelig voor verstoring door recreanten zoals wadlopers, wandelaars en kite-surfers. Op het wad bedreigen speciaal ook droogvallende recreatievaartuigen (de platbodems of de 'bruine vloot') de rust van deze vogels. Windparken kunnen de vliegroutes van de scholekster naar/van hoogwatervluchtplaatsen beïnvloeden.

4. Huidig voorkomen

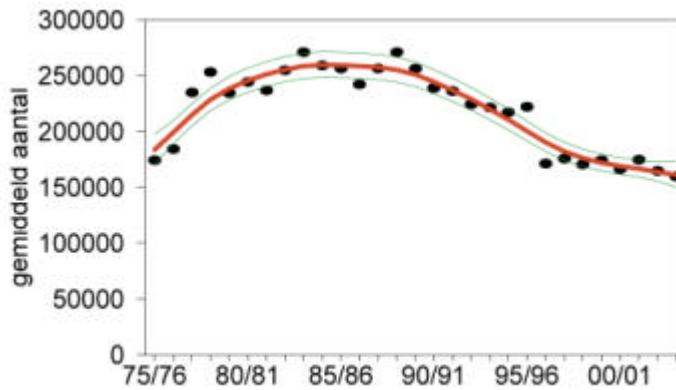
Buiten de broedtijd concentreren de scholeksters zich nadrukkelijk in intergetijdengebieden. Tijdens ongunstige weersomstandigheden zoals langdurige hoogwaterperiodes foerageren scholeksters ook in nabij de kust gelegen binnendijkse graslanden.

Verspreidingskaart scholekster

5. Beoordeling landelijke staat van instandhouding

Trends in Nederland: De aantallen overwinterende scholeksters in de Nederlandse Waddenzee en in de Zeeuwse Delta vertonen na 1990 een sterke daling (zie Fig. XXX). In de Waddenzee was sprake van een afname van 287.000 vogels in de jaren 1993-97 naar 190.000 vogels in de jaren 1998-2002. In de Oosterschelde zijn de aantallen afgenomen van 100.000 in de jaren 1970-1980 tot 66.000 in de jaren 1993-97 en 51.000 in 1998-2002. In de Westerschelde waren in de jaren 1978-1982 gemiddeld 5.200 scholeksters aanwezig. In de jaren 1993-1998 waren de aantallen daar gestegen tot gemiddeld 12.300 om daarna weer te dalen naar 8.400 in de jaren 2000-2003. De totale in Nederland overwinterende populatie is achteruitgegaan van 350.000 scholeksters rond 1985 naar 190.000 in 2002. Ook de Nederlandse broedvogelpopulatie is afgenomen, vooral in de gebieden met een geringere leefkwaliteit voor de scholekster zoals de duinen.

Aantalsontwikkeling scholekster

Recente ontwikkelingen: De Nederlandse scholeksterpopulatie laat sinds 1981 (1981-2003) een matige afname zien. Ook over de meest recente periode 1995-2003 neemt de populatie matig af.

Beoordelingsaspect natuurlijk verspreidingsgebied: gunstig
Het verspreidingsgebied van de scholekster is niet wezenlijk veranderd.

Beoordelingsaspect populatie: zeer ongunstig
Vereist is een scholeksterpopulatie met een omvang van 185.000 tot 220.000 vogels (seizoensgemiddelde, naar de 'draagkrachtschatting'). De huidige scholeksterpopulatie is meer dan 25% kleiner.

Beoordelingsaspect leefgebied: matig ongunstig
De kwaliteit van het leefgebied van de scholekster is afgenomen door verslechtering van het voedselaanbod.

Beoordelingsaspect toekomstperspectief: matig ongunstig
Herstel van de gunstige staat van instandhouding van de scholeksterpopulatie is mogelijk wanneer de voedselgebieden die zijn voorkeur hebben (de droogvallende mosselbanken en kokkelbanken) zich opnieuw kunnen ontwikkelen. Bovendien moeten de overlevingskansen voor zowel de eieren als de kuikens in de broedgebieden verbeteren.

Landelijke instandhoudingsdoelstelling: Uitbreiding omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie variërend van 185.000 tot 2.000 vogels (seizoensgemiddelde).

Streefbeeld bij de landelijke instandhoudingsdoelstelling: Vereist is een scholeksterpopulatie met een omvang van 185.000 tot 220.000 vogels (seizoensgemiddelde, naar de 'draagkrachtschatting') met een voorkomen in zijn natuurlijke verspreidingsgebied en in voedselgebieden die zijn voorkeur hebben. De aantallen horen in de Waddenzee en Westerschelde stabiel te zijn of toe te nemen. Er dient voldoende geschikt leefgebied voor de streefpopulatie aanwezig te zijn. In gebieden waarin droogvallende mosselbanken een centrale rol spelen, kan de populatie zich herstellen tot natuurlijke aantallen zijn bereikt en zich dan handhaven. Van belang voor de scholekster zijn vooral rust op de pleisterplaatsen in het Waddengebied en in de Zoute Delta en een gunstige voedselsituatie. Er zijn verder geen wezenlijke deze soort bedreigende factoren.

Oordeel: zeer ongunstig

Beoordeling Staat van Instandhouding		
Aspect	1981	2004
Verspreiding	gunstig	gunstig
Populatie	gunstig	zeer ongunstig
Leefgebied	gunstig	matig ongunstig
Toekomst	gunstig	matig ongunstig
Eindoordeel	gunstig	zeer ongunstig

6. Bronnen

- Austin G.E. & Rehfisch M.M. 2003. The likely impact of sea level rise on waders (*Charadrii*) wintering on estuaries. *Journal for Nature Conservation* 11: 43-58.
- Austin G.E., Peachel I. & Rehfisch M.M. 2000. Regional trends in coastal wintering waders in Britain. *Bird Study* 47: 352-371.
- Camphuysen C.J., Ens B.J., Heg D., Hulscher J.B., van der Meer J. & Smit C.J. 1996. Oystercatcher *Haematopus ostralegus* mortality in the Netherlands: the effect of severe weather and food supply. *Ardea* 84: 469-492.
- Cayford J. 1993. Wader disturbance: a theoretical overview. *Wader Study Group Bull.* 68 (Supplement): 3-5.
- Clemens T. & Lammen C. 1995. Windkraftanlagen und Rastplätze von Küstenvögeln -ein Nutzungskonflikt. *Seevögel* 16: 34-38.
- Davidson N.V. & Rothwell P. 1993. Human disturbance to waterfowl on estuaries: conservation and coastal management implications of current knowledge. *Wader Study Group Bull.* 68 (Supplement): 97-105.
- Ens B.J., Wintermans G.J.M. & Smit C.J. 1993. Verspreiding van overwinterende wadvogels in de Nederlandse Waddenzee. *Limosa* 66: 137-144.
- Hulscher J.B. & Verhulst S. 2003. Opkomst en neergang van de Scholekster *Haematopus ostralegus* in Friesland in 1966-2000. *Limosa* 76: 11-22.
- Hulscher J.B., Exo K.-M. & Clark N.A. 1996. Why do Oystercatchers migrate? *In: Goss-Custard J.D. (red), The Oystercatcher: from individuals to populations*, Pp. 155-195 Oxford University Press, Oxford.
- Koepff C. & Dietrich K. 1986. Störungen von Küstenvögeln durch Wasserfahrzeuge. *Vogelwarte* 33: 232-248.
- Koffijberg K., Blew J., Eskildsen K., Günther K., Koks B., Laursen K., Rasmussen L.M., Potel P. & Südbeck P. 2003. High tide roosts in the Wadden Sea. A review of bird distribution, protection regimes and potential sources of anthropogenic disturbance. *Wadden Sea Ecosystem* 16. CWSS/TMAG/JMMB, Wilhelmshaven.

- Leopold M.F., Smit C.J., Goedhart P.W., Van Roomen M., Van Winden E. & Van Turnhout C. 2004. Langjarige trends in aantallen wadvogels in relatie tot de kokkelvisserij en het gevoerde beleid in deze; eindverslag EVA II (Evaluatie schelpdiervisserij tweede fase) Deelproject C2. Alterra-rapport 954. Alterra, Wageningen.
- Piersma T., Koolhaas A., Dekinga A., Beukema J.J., Dekker R. & Essink K. 2001. Long-term indirect effects of mechanical cockle-dredging on intertidal bivalve stocks in the Wadden Sea. *Journal of Applied Ecology* 38: 976-990.
- Rappoldt C., Ens B.J., Dijkman E. & Bult T. 2003a. Voedselreservering voor Scholeksters in de Nederlandse Waddenzee. EVAII deelrapport B1. Alterra rapport 882, 1-152. Alterra, Wageningen.
- Rappoldt C., Ens B.J., Dijkman E. & Bult T, Berrevoets C.M. & Geurts van Kessel J. 2003b. Scholeksters en hun voedsel in de Oosterschelde. EVAII deelrapport D2. Alterra rapport. Alterra, Wageningen.
- Schekkerman H., Meininger P.L. & Meire P.M. 1994. Changes in the waterbird populations of the Oosterschelde (SW Netherlands) as a result of large-scale coastal engineering works. *Hydrobiologia* 282/283: 509-524.
- Schothorst E. & Veenendaal D. 1999. Verstoring van vogels langs de Groninger Noordkust. *De Grauwe Gors* 27 (1): 7-13.
- Spaans B., Bruinzeel L. & Smit C.J. 1996. Effecten van verstoring door mensen op wadvogels in de Waddenzee en de Oosterschelde. IBN-rapport 202. Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek, Wageningen.
- Verhulst S., Oosterbeek K., Rutten A.L. & Ens B.J. 2004. Shellfish fishery severely reduces condition and survival of oystercatchers despite creation of large marine protected areas. *Ecology and Society* 9 (1): 17 [online] www.ecologyandsociety.org/vol9/iss1/art17.